

1.3. Namazla İlgili Hükümler

Namazın kişiye farz olmasının şartları, Müslüman olmak, buluğ çağına ulaşmak ve akıllı olmak üzere üç tanedir. Buna namazın **vücup şartları** denir.

Abdest, hükmi kirlilikten temizlenmenin yollarından biridir.

Namazın sahih ve eksiksiz bir şekilde kılınabilmesi için, bir takım farzları, vacipleri, sünnetleri ve âdâbı bulunmaktadır. Farzları yerine getirmemek namazın bozulmasına sebep olur. Vaciplerin terki ise, eğer unutma veya hata ile yapılırsa sehiv secdesi yapılması gerekir; bilerek terk edilmesi hâlinde namazın yeniden kılınması vacip olur. Sünnetlerinin ve âdâbının terk edilmesi ise, namazı bozmadığı gibi, sehiv secdesi veya kazası da gerekmez. Ancak bunların fazilet ve sevabını kaçırmış olur.

Namazın farzları on ikidir. Bunların altısı namazın dışında olup namaza başlamadan önce yapılması gerektiği için "namazın şartları" olarak isimlendirilir. Altısı da namazın içinde olup "namazın rükünleri" diye adlandırılır. Namazın geçerli olabilmesi için bu farzların yerine getirilmesi gerekir. Şafiî Mezhebinde bu on iki farza ilaveten namazın her rüknünde tuma'nine (ta'dîl-i erkân: bir süre beklemek) şartı aranır.

Namazın dışındaki farzlar (namazın şartları):

1. Hadesten Taharet; Hades hükmi kirlilik, hadesten taharet de bu kirlilikten temizlenmektir. Abdest ve gusül ile bu temizlik yapılmış olur.

Namaz kılmak için hükmî kirlilik denen "**hades**"ten yani abdestsizlik ve cünüplükten temizlik şarttır. İbadetlerin yapılmasına dinen engel oluşturan hades, küçük ve büyük olmak üzere ikiye ayrılır.

19 Tirmizi, Salat 188.
20 İbn Hanbel, V, 238.
21 İbn-i Mâce, İkametü's-Salât 194.

Küçük Hades, *abdestsizlik hâlidir.* Abdesti bozan bir hâlin meydana gelmesiyle oluşur ve abdest almakla giderilir.

Büyük hades *ise gusül abdestinin olmamasıdır.* Cünüp olmakla ya da hayız veya nifas hâli ile meydana gelen hades olup gusül abdesti almakla giderilir.

Allah, namaz kılmak için abdest ve gerekli hâllerde guslü şart koşmuştur:

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِذَا قُمْتُمْ اِلَى الصَّلٰوةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ اِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُؤُسِكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ اِلَى الْكَعْبَيْنِ وَاِنْ كُنْتُمْ جُنُباً فَاطَّهَّرُوا...

Peygamberimiz de şöyle buyurmuştur: "Sizden biri abdest bozduğu zaman, abdest almadığı sürece Allah-u Teâlâ onun namazını kabul etmez" (Buhari, Vüdû 2)

"Ey iman edenler: Namaza kalktığınız zaman yüzlerinizi, dirseklerle birlikte ellerinizi, yıkayın. Başınızı meshedin. Bilek çıkıntılarıyla birlikte ayaklarınızı da yıkayın. Eğer cünüp iseniz iyice temizlenin..."[22]

Abdest, Gusül ve Teyemmüm

Abdest: Abdest; el, yüz ve ayakları ibadet maksadıyla yıkamak ve başa mesh etmektir. Abdest, Allah'ın emrini yerine getirme yönünden ibadet olduğu gibi maddi yönden de bir temizliktir. Abdest, insana sevap kazandırır, bazı günahların bağışlanmasına da vesile olur. Nitekim Peygamberimiz bu hususu şu hadislerinde ifade etmiştir: *''Kim, benim aldığım gibi abdest alırsa, geçmişte işlediği (küçük) günahları bağışlanır."*[23] ***"Hiç kimse yoktur ki güzelce abdest alsın, sonra namazı kılsın da o namaz ile bir sonraki namaz arasında işlemiş olduğu hataları bağışlanmış olmasın."***[24]

Abdest, namazın şartlarındandır.

Namaz kılmak, tilavet secdesi yapmak, Kâbe'yi tavaf etmek ve Mushafa dokunmak için abdest almak şarttır.

Abdestin farzları, Kur'an-ı Kerim'de Mâide suresi 6. ayette belirtilmektedir. Buna göre, abdestin dört farzı bulunmaktadır: Yüzü yıkamak, elleri ve kolları dirsekleriyle beraber yıkamak, başı meshetmek, ayakları aşık kemiğiyle birlikte yıkamak. Şafiî mezhebinde bu dördüne ilave olarak niyet ve tertip de abdestin farzların-

22 Mâide suresi, 6. Ayet.
23 Müslim, Taharet, 8.
24 Müslim, Taharet, 6.

dandır. Yıkanacak yerleri bir defa yıkamak farz, üç defa yıkamak ise sünnettir.

Abdestin sünnetlerinden bazıları şunlardır:	
Abdest almaya niyet etmek. Şafiî mezhebinde farzdır.	Yüzü, kolları ve ayakları üçer defa yıkamak,
Abdeste eûzü besmele ile başlamak,	Başın tamamını mesh etmek,
Elleri üç defa yıkamak,	Kulakları birer defa mesh etmek,
Ağza üç defa su vermek (mazmaza),	Organları yıkamada sıraya (tertibe) uymak, Şafiî mezhebinde ise farzdır.
Burna üç defa su çekmek (istinşak),	

Ayakları yıkamak abdestin farzlarından biridir.

Abdesti Bozan Şeyler	Abdesti Bozmayan Şeyler
İdrar veya dışkının vücuttan atılması; yellenmek.	Bir yaradan çıkan ancak etrafa yayılmayan sarı su veya kan.
Meni ve mezinin çıkması.	Elma gibi ısırılan bir şeyde görülen dişten gelen az bir kan belirtisi.
Kusmak.	Ağlamak, gözyaşı dökmek.
Tükürünce ağızdan tükürükten fazla kan gelmesi.	Parmak aralarındaki pişinti, mayasıl yaşlığı.
Vücudun herhangi bir yerinden çıkan kan, irin, sarı su gibi bir maddenin, çıktığı yerde kalmayıp az da olsa etrafına taşıp bulaşması.	Bilincini kaybetmeksizin oturduğu yerde uyuklamak. Şafiî mezhebine göre ön ve arka yoldan çıkmayan şeyler ve kusmak abdesti bozmaz.
Sarhoş olmak, aklı giderecek şekilde baygınlık geçirmek, çıldırmak, sara nöbeti geçirmek.	Namaz dışında gülmek.
Yatarak, yaslanarak, bir şeye dayanarak uyumak.	
Namazda iken yanındaki kimsenin duyacağı şekilde gülmek.	Şafiî mezhebine göre abdesti bozmaz.
Özür sahipleri için namaz vaktinin çıkmış olması,	
Şafiî mezhebinde nâmahremin tenine dokunmak da abdesti bozar.	

Özür Sahiplerinin Abdesti

Abdestini tutamayacak şekilde devamlı bir özrü bulunan kimseye özür sahibi denir.

Devamlı akan kan, çıkmasına engel olunamayan idrar, bir hastalık sebebiyle herhangi bir organdan gelen ve abdesti bozan necis akıntı, özür sayılan hâllerdendir.

- Özür sahibi olan kimse, her vakit namazı için ayrıca abdest alır. Bir abdestle iki vakit farz namazını kılamaz. Ancak, bir vakit içerisinde o vaktin farz namazını kılabildiği gibi kaza namazı ve nafile namazlar da kılabilir; Kur'an okuyabilir. (Şafiî mezhebinde olanlar her namaz için ayrı abdest alırlar.)
- Özürlünün abdesti vaktin çıkmasıyla bozulur. Meselâ; Özürlü, sabah namazı için abdest alsa güneşin doğmasıyla aldığı abdest bozulur. Bu nedenle özürlüler vakit girdiğinde abdest alırlar.

- Özür sahibinin abdesti, özür durumunun ortaya çıkmasına neden olan necasetin vücuttan çıkmasıyla veya elbiseye bulaşmasıyla bozulmaz.[25]
- Özür sahibi (müstehaza) olan kadına, hayız ve nifas hâlinde haram olan şeylerden hiçbirisi haram değildir.
- Özür durumu ilk ortaya çıktığında, namazı vaktin sonuna kadar geciktirerek kılmak müstehaptır. Özür durumunda bulunanlar, imamlık yapmamalıdırlar.

Gusül: Bütün bedeni gusül niyetiyle hiç kuru yer bırakmaksızın yıkamaktır. Gusül, bazı ibadetlerin yapılmasına engel oluşturan hâlleri ortadan kaldırması bakımından önemlidir. Cenab-ı Hak, Kur'an-ı Kerim'de **"… Eğer cünüpseniz boy abdesti alın..."**[26] buyurmaktadır.

Hanefî mezhebine göre boy abdestinin üç farzı vardır: 1. Ağza bolca su verip boğaza kadar çalkalamak. 2. Burna su çekip içini iyice temizlemek. 3. Bütün bedeni, hiç kuru yer bırakmadan yıkamak.

Şafiî mezhebine göre niyet de farzdır. Vücuda bulaşan necaseti temizlemek şartır. Ağzı ve burnu temizlemek sünnettir. Çünkü Şafilere göre ağız ve burun vücudun iç kısmı kabul edilir.

Cünüp olma ve kadının hayız (âdet) hâlinin veya lohusalığının sona ermesi ile gusletmek farz olur. Cuma ve bayram namazları için gusül yapmak, hac ve umre için ihrama girmeden önce ve arefe günü vakfe için gusül yapmak ise sünnettir.

Cünüp, hayız ve nifas durumunda bulunan kimselere namaz kılmak, tilavet secdesi yapmak, camiye girmek, itikâf yapmak, Kâbe'yi tavaf etmek, Mushafa dokunmak, ayete el sürmek ve Kur'ân okumak haramdır. Âdet gören veya lohusa olan kadın bu maddelere ilave olarak oruç tutamaz, eşiyle cinsel yakınlıkta bulunamaz.

Cünüp olanın tıraş olması, saç, tırnak kesmesi mekruhtur. Hayızlı iken, bunlar mekruh değildir. Âdetli ve lohusa durumda iken kılınamayan namazlar kaza edilmez. Ancak tutulamayan Ramazan oruçlarının kaza edilmesi farzdır.

Âdâbına uygun bir şekilde şöyle gusül alınır: Gusle başlarken euzü besmele çekilir ve Allah rızası için gusletmeye, cenâbetten tahâretlenmeye niyet edilir. Eller ve avret bölgesi yıkanır, bedende necaset varsa temizlenir. Sonra abdest alınır. Ağza ve burna su verilir. Oruçlu olan kimse, boğazına suyun kaçmamasına dikkat eder. Abdest aldıktan sonra başa, sağ ve sol omuza su dökülüp her defasında beden ovulur. Saç diplerine su ulaştırmaya özen gösterilir. Kulakların içlerine, kapanmamış küpe deliklerine, gö-

25 Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük İslam İlmihali, s.69.
26 Mâide suresi, 6. ayet.

bek çukuruna ve bedenin diğer kısımlarına su ulaştırılır. Bedende kuru yer kalmamasına dikkat edilir. Suyu gereğinden fazla veya az kullanmak, guslederken konuşmak, dua etmek, bir özrü olmadığı hâlde başkasından yardım istemek gusülde mekruh olan davranışlardandır. Gusül almak, abdest yerine de geçer.

Teyemmüm: Hükmi temizlik su ile yapılır. Su ile temizlik imkânı olmadığında toprakla yapılır. Teyemmüm su bulunmadığı veya suyu kullanmaya imkân olmadığı zaman, hadesten temizlenmek niyetiyle toprakla veya toprak cinsinden temiz bir şeyle yüz ve kolları mesh etmeyi ifade eder. Rabbimiz Kur'anda teyemmümün farz olduğunu şu şekilde beyan etmiştir:

...وَاِنْ كُنْتُمْ مَرْضٰى اَوْ عَلٰى سَفَرٍ اَوْ جَاءَ اَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيداً طَيِّباً فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَاَيْدِيكُمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا

"...Eğer hasta veya bir yolculuktaysanız yahut sizden biriniz ayak yolundan (tuvaletten) gelirse, yahut kadınlarınıza yaklaşıp da (bu durumlarda) su bulamamışsanız o zaman temiz bir toprakla yüzlerinize ve ellerinize mesh edin (teyemmüm alın) Şüphesiz Allah çok affedicidir, çok bağışlayıcıdır."[27]

Teyemmüm, temiz toprakla veya toprak cinsinden (kum, alçı, tuğla, mermer gibi) bir maddeyle yapılır. Toprak tozunun eseri üzerinde belli olan eşyalara vurularak da teyemmüm alınabilir. Şafiî mezhebine göre sadece toprakla yapılabilir.

Teyemmümü Mübah Kılan Hâller	Teyemmümün Farzları Teyemmümün farzı ikidir. Bunlar;
Abdest almak ya da gusletmek için yeterli miktarda suyun bulunmaması, mevcut olan su kullanıldığında susuz kalınacak olması.	1-Niyet etmek,
Suya ulaşılamaması.	2- Temiz toprakla yüzümüzü ve kollarımızı meshetmektir. Şafiî mezhebine göre bunlara ilave olarak tertip de farzdır.
Suyla abdest almanın veya gusletmenin sağlık açısından sakıncalı olması.	
Abdest veya gusül almaya gidildiğinde kılınacak olan cenaze namazına veya bayram namazına yetişilemeyecek olması.	
Burna üç defa su çekmek (istinşak),	

Mestler ve Sargılar Üzerine Mesh Etmek

Ayağı kaplayan, kendisiyle birlikte yürümek mümkün olan deriden yapılmış giyeceklere mest denir. Mestin, bir organın ya da yara ve benzeri şeyler üzerindeki sargının ıslak elle sıvazlanmasına da mesh denmektedir.

27 Nisa suresi, 43. ayet.

Dinimiz, meşakkat (edâ etmede güçlük) söz konusu olduğunda ibadetlerin yapılmasında kolaylıklar sağlamıştır. Su bulunmadığı ya da bulunup da kullanılamadığı zaman teyemmüm yapılması; mestler ve sargılar üzerine mesh edilmesi dinimizin sağladığı kolaylıklardandır. Mest üzerine mesh yapılabilmesi için önce abdest alınır, sonra bu abdest bozulmadan mestler giyilir.

Mestler abdestte ayağın yıkanması gereken bölümü örtmeli, ayağın küçük parmağı ölçüsü ile üç parmak yan yana sığacak kadar delik ve yırtık bulunmamalıdır.

Bir mestin müddeti, mukîm olanlar (memleketlerinde veya ikamet vatanlarında oturanlar) için bir gün bir gece, yani 24 saattir. Seferî olanlar için ise üç gün üç gece, yani 72 saattir.

Sargı Üzerine Mesh

Abdest veya gusül âzaları üzerinde sargı, alçı veya bandaj varsa ve bu sargıyı açıp altını yıkamak da mahzurlu ise, sargının üzerine meshedilir.

- Sargıların, kişi abdestli iken sarılmış olması şart değildir.
- Sargı üzerine bir defa mesh etmek yeterlidir.
- Açıkta olan yaraya, yanığa, rahatsız olan göz gibi bir organa meshetmek zarar verecekse o takdirde mesh de terk edilebilir.
- Kan veya cerahat sargının üzerine çıkarsa, abdest bozulur.
- Sargı açılıp yara kontrol edildikten sonra tekrar kapatılsa mesh bozulmaz. Ancak yara iyileştiği için sargı yerinden düşse mesh bozulur ve abdest almak icap eder.

Üzerine mesh yapılan sargı için, belli bir müddet yoktur. Yaranın iyileşmesine ya da sudan zarar görmeyecek hâle gelmesine kadar meshe devam edilebilir.

2. Necasetten Taharet: Necaset, hakiki ve maddi pislik, kirlilik demektir. Vücut, elbise ve çevredeki necis maddelerin tamamen temizlenmesi arzu edilen bir şeydir. Namaz kılacak kişinin, bedeninde, üzerindeki elbisede ve namaz kılacağı yerde, namaza engel olacak kadar pislik varsa temizlemesi gerekir.

Fakat bu her zaman mümkün olmayabilir. Bu durumda vücudumuzda, elbisemizde veya namaz kıldığımız yerde bir miktar necaset bulunması hâlinde namazın geçerli olup olmayacağı bu necasetin çeşidine ve miktarına bağlı olarak farklılık gösterir.

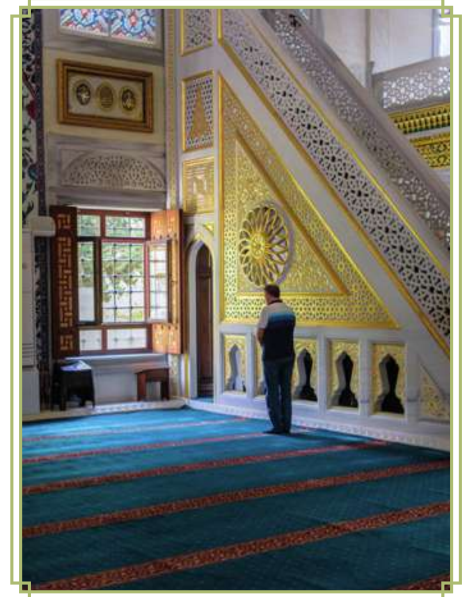

Buna göre namaza engel olması bakımından necaset iki kısma ayrılır:

1-Necaseti Galiza: Pis olduklarına dair kesin delil bulunan necasetlerdir. Bu pisliklerden katı durumda olan necasetlerin karpuz çekirdeğinden büyük bir yeri kaplaması (1 dirhem yani yaklaşık 3 gr bulunması), akıcı ve sıvı durumda olanların ise el ayası dediğimiz avuç içinden fazla bir sahayı kaplaması (yaklaşık 12 cm² olması) hâlinde namaz sahih olmaz. Namaz kılabilmek için bu miktara ulaşan pislikleri temizlemek farzdır. Bu tür necasetler şunlardır:

a. İnsan vücudundan çıkan kan, idrar, dışkı,
b. Bütün hayvanların akan kanları,
c. Eti yenmeyen hayvanların idrar ve dışkıları,
d. Tavuk, ördek ve kaz gibi kümes hayvanlarının pisliği,
e. Leş ve alkollü içkiler.

Namaz kılınan yer ve namaz kılan kişinin elbiseleri temiz olmalıdır.

2-Necaseti Hafife: Pis olduklarına dair kesin delil bulunmayan necasetlerdir. Pis olduklarına dair kesin delil bulunmayannecasetlerdir. Hafif necaset bir organın 1/4'ünü kaplayacak kadar olursa namaza engel olur. Bu miktardan az olan necasetler namaza engel değildir. Bu tür necasetler şunlardır:

a. İğne ucu miktarındaki idrar serpintileri,
b. Yollardan sıçrayan çamur içindeki görülmeyen pislikler,
c. Kedi gibi hayvanların salyaları,
d. Güvercin ve serçe gibi eti yenen ve havada pisleyen kuşların tersleri,

Büyük ve küçük hacetini yaptıktan sonra avret yerlerini temizlemeye **istincâ** denir. İdrar sızıntısının tamamen kesilmesini beklemeye **istibrâ** denir. Biraz yürümek, öksürmek gibi hareketlerle istibrâ yapılabilir. İstincâ ve istibrâda temizlik zorunlu olmadıkça sol el ile yapılmalıdır.

Sıçrayan çamur namaza engel değildir.

3. Setr-i avret: Namaz kılacak kişinin vücudunda örtünmesi gereken yerleri örtmesi demektir. Erkeklerin göbek deliği ile diz kapağı arasını örtecek şekilde kıyafet giymesi farzdır. Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: ***"Erkeğin avret yeri, göbeği ile diz kapağı arasıdır."***[28] Hanefîler erkekler için diz kapağını da avret sayarlar. Namazda omuzları da örtecek şekilde üst kıyafet giyilmesi sünnettir. Kadınlarda yüz ve ellerden başka (Hanefîlerde bir görüşe göre yüz, eller ve ayaklardan başka) vücudun her tarafının örtünmesi farzdır.

Namaz kılarken avret yerinin açılması ve bir rükün eda edecek kadar bir süre açık kalması namazı bozar. Namazın bozulması için avret yeri olan bir uzvun (organın) en az dörtte birinin açılması gerekir. Kolun ¼'i, bacağın ¼'i, başın ¼'i gibi. Bir organın dörtte birinden daha azı açılırsa bu açılan yerin miktarına göre

28 Ahmed b. Hanbel, II, 187

Namaz kılarken erkeklerin göbekle diz kapağı arasını örtmeleri farzdır.

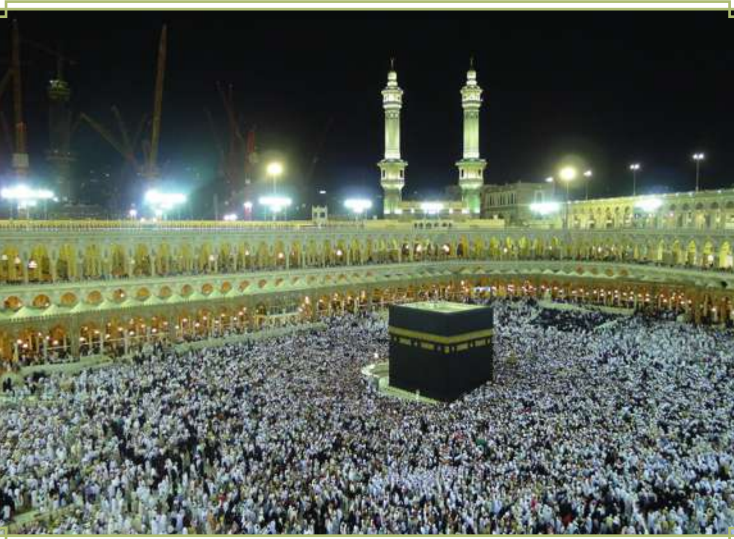
tenzihen mekruhtan tahrimen mekruha doğru değişir. Bu günah olmakla birlikte namaz fıkhen geçerlidir.

4. İstikbal-i Kıble: Namazda kıbleye yönelmek şarttır. Kıblemiz, Mekke'de bulunan Kâbe'dir. Kâbe'den uzakta olan kişi ise Kâbe'nin bulunduğu tarafa yönelir, yönünü o tarafa çevirir. Kıbleyi bilmeyenin sorması gerekir. İsabet etmezse namazı iade eder. Kâbe'nin bulunduğu noktadan 45 derece sağa ve sola sapmalar kıbleden sapma sayılmaz. Kendi araştırmalarıyla kıbleyi bulan, fakat isabet etmediği anlaşılan kimse namazını iade etmez. Namaz esnasında bilirse namazını bozmadan kıbleye yönelir.

5. Vakit: Farz namazlar için vakit şarttır. Namazları kendi vakitleri içinde kılmak şarttır. Vakti girmeden önce bir namazı kılmak geçersiz olduğu gibi, meşrû bir özür olmaksızın namazı vaktinden sonraya bırakmak da büyük günahtır. Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurulur: **"Şüphesiz namaz, müminler üzerine belirli vakitlerde farz kılınmıştır."**[29] Namazı, vakti girince geciktirmeden kılmak daha faziletlidir.

Beş vakit namazın vakitleri;

Sabah namazının vakti: Fecr-i sadık denilen ikinci fecrin başlangıcından güneşin doğmasına kadar olan süredir.

Namazda kıble, Mekke'de bulunan Kâbe'dir.

Öğle ve Cuma Namazının Vakti: Güneşin günorta noktasından, batıya doğru kaydığı andan başlar, herşeyin gölgesinin iki misli olana kadar devam eder.

İkindi Namazı Vakti: Öğle namazı vaktinin çıkışı ile girer ve güneşin batışı ile biter. İkindi namazını güneş batarken kerehat vaktinde kılmak ise mekruhtur.

Akşam namazının vakti: Güneşin batmasıyla başlar, güneşin battığı tarafta görülen kızıllık kaybolana kadar devam eder.

Yatsı Namazının Vakti: Akşam namaz vaktinin çıkmasıyla başlar, ikinci fecrin doğuşuna (imsak) kadar sürer. Yatsı namazını gecenin üçte birine kadar geciktirmek müstahabdır. Gecenin yarısına kadar geciktirilmesi ise mubahtır. İkinci fecrin biraz öncesine kadar geciktirmek, bir özür olmadıkça, mekruhtur.[30]

29 Nisa suresi, 103. Ayet.
30 Ömer Nasuhi Bilmen, Büyük İslam İlmihali, s.114.

Vitir Namazının Vakti: Yatsı namazından sonradır ve sabah namazının vaktine kadar devam eder. Bu namazı geceleyin, teheccüd ve Ramazan'da teravih namazından sonra en son namaz olarak fecre kadar geciktirmek evladır.

Teravih Namazının Vakti: Ramazan ayına mahsus olup, yatsı namazı kılındıktan sonra başlar ve sabah namazı vaktine kadar devam eder. Teravih namazı hem vitirden önce hem de vitirden sonra kılınabilir, fakat âdet olan, teravihi önce kılıp vitri sonra kılmaktır.

Güneşin batma zamanına gurûp denir.

Bayram Namazının Vakti: Güneşin bir veya iki mızrak boyu yükselmesinden sonra (zaman olarak güneşin doğuşundan 45 dakika sonra) başlar, güneşin tam ortada olduğu istiva vaktine kadar devam eder.

Mekruh Vakitler: Hadis-i şerifte şöyle buyurulur:*"Üç vakit vardır ki, Rasûlullah bize, bu vakitlerde namaz kılmamızı ve ölülerimizi defnetmemizi yasakladı: Güneş doğduğu zaman yükselinceye kadar, güneş tepe noktasına geldiği zaman zevaline kadar, güneş batmaya meylettiği zaman."*[31] Buna göre:

1. Güneşin doğmasından itibaren takriben kırkbeş dakikalık zaman,
2. Güneş öğle tepe noktasındayken (vakt-i istiva),
3. Güneşin batma zamanı (gurûb). Gurûb vakti, Güneşin sararıp veya kızarıp artık gözleri kırpıştırmadan rahatlıkla bakılacak hâle geldiği vakittir. Bu vakitte sadece o günün ikindi namazının farzı kılınabilir.

BİLGİ KUTUSU

Bu vakitlerin dışında nafile namazların kılınmasının mekruh olduğu zamanlar vardır:

- Sabah namazının vaktinde (İkinci fecrin doğmasından güneşin doğacağı zamana kadar olan süre içinde), sabah namazının sünneti dışında nafile namaz kılmak mekruhtur.
- Sabah namazının farzından sonra güneş doğuncaya kadar herhangi bir nafile namaz kılmak mekruhtur.
- İkindi namazını kıldıktan sonra, güneş batıncaya kadar nafile namaz kılmak mekruhtur
- Akşam namazının farzından önce nafile namaz kılmak mekruhtur.
- Farz namaza durulmak üzere kamet getirilirken, nafile namaz kılmakla meşgul olmak mekruhtur. (sabah namazı hariç)
- Farz namazı kılmak için vakit daraldığı zaman.
- Cuma ve bayram namazında imam hutbe okurken nafile namaz kılmak mekruhtur.
- Hac'da Arafatta, imam hutbe okurken nafile namaz kılmak mekruhtur.
- Bayram namazlarından önce ve sonra camide nafile namaz kılmak mekruhtur.
- Arafat ve Müzdelife'de, birleştirilerek kılınan öğle ile ikindi ve akşamla yatsı namazı arasında nafile namaz kılınmaz.
- Abdesti sıkışmış iken nafile namaz kılmak mekruhtur.
- Kişiye sevdiği bir yemek getirildiği zaman nafile namaz kılması mekruhtur

31 Müslim Müsifirîn 293

Not: (Şâfiilere göre kaza namazları her vakit kılınabilir.)Tahrimen mekruh vakitler için söz konusu olan bu süreler Türkiye için söz konusu olup, güneş ışığının geliş açısına bağlı olarak ekvatora doğru yaklaşıldıkça 20 dakikaya kadar düşebilir.

İkindi namazının farzı, zaruri bir iş çıktığı için vaktinde kılınamamış ise gün batımına kadar kılınabilir. Ancak ikindiyi geciktirmek iyi değildir. Rasülullah *–sallallahü aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: "Bu vakitte kılınan namaz münafıkların namazıdır. Münâfık oturup güneşi bekler. Güneş, batmaya yüz tuttuğu zaman, çabuk olarak ikindiyi dört rekât kılar, Allah'ı çok az anar"*[32]

6. Niyet: Kalbin birşeye karar vermesidir. Hangi namazı kılacağını bilmek ve bu ibadeti Allah için yapmayı kalben dilemektir. Niyetin kalp ile yapılması esas olup; dil ile söylenmesi müstehaptır. Tekbirden sonra niyet yapılamaz. Niyetin tekbire yakın olması evlâdır. Tekbirle niyet arasında yemek, içmek, konuşmak gibi namaza uymayan bir bir şeyin girmemesi lazımdır. Cemaatle namaz kılan kimsenin "uydum imama" demeyi ihmal etmemesi gerekir. Geleneksel olarak kadınların cemaate katılması aslî değil ârızî bir durum olduğu için, arkada kadınların da bulunduğu bir cemaate imamlık yapacak kişinin, "Ene imâmun limen tebianî" (Ben, bana uyanlara imamım) diye niyet etmesi gerekir. İmamlık yapan kimsenin bu niyeti ihmal etmemesi gerekir.

Namazın Rükünleri:

1. İftitah Tekbiri: Niyetten hemen sonra "Allahu ekber" diyerek namaza başlamaktır.

2. Kıyam: Ayakta durmak demektir. Gücü yetenin farz veya vacip namazlarda başlangıç tekbiri ve her rekâtta Kur'an'dan okunması gerekli olan en az miktarı okuyacak kadar bir süre ayakta durması farzdır. Ayette **"...Huşû ile Allah'ın huzurunda kıyama durun."**[33] Ayakta durmaya gücü yetmeyen oturarak veya

LİSTELEYELİM

Namazın kılınmasının mekruh olduğu zamanları kısaca listeleyiniz.

- ....
- ....
- ....
- ....
- ....
- ....
- ....
- ....

32 İ. Malik, Muvatta', Kur'ân, 46.
33 Bakara suresi 238. ayet.

ima ile kılar namaz esnasında rahatsızlanan namazını oturarak tamamlayabilir.

3. Kıraat: Kur'ân okumak demektir. Kur'ân namazda ayakta kıyam hâlindeyken okunur.

Namazda kıraatın farz olan miktarı, üç ayet veya böyle üç ayet miktarı uzun bir ayettir. Nafile, vitir ve iki rekâtlı farz namazların her rekâtında kıraat farzdır. Üç ve dört rekatlı farz namazların her hangi iki rekâtında kıraat farzdır. İlk iki rekâtda okumak ise vaciptir.

Namazda kıyam, Kur'an-ı Kerim'den kıraatın yapıldığı rükundür.

Fatiha ve diğer sureleri, namazda dili kıpırdatmadan ve ses çıkartmadan zihinden tekrarlayarak okuma (kıraat) sayılmaz, yani böyle yapmakla namazın rüknü olan kıraat yerine getirilmiş olmaz. Kişinin kendi duyabileceği bir sesle, fısıldar gibi, harfleri yerlerinden çıkartarak ve eğer yanında başkaları varsa onları namazda rahatsız etmeyecek bir şekilde okuması gerekir.

Hanefî mezhebine göre imama tabi olan kişinin kıraat rüknünü yerine getirmek için sure veye ayet okuma yükümlülüğü yoktur. Diğer üç mezhepte ise asgari her rekâtta Fatiha okunur. Bu mezheplerde kıraat, imam tek başına kılan ve cemaat için de geçerlidir. İmama uyan da Fatiha ve zammı süreyi okur. (Şâfiilerde cehri namazlarda sadece Fatihayı okur). Şâfiii mezhebine göre Fatiha suresinden bir ayet olduğu için besmelenin okunması da kıraatın bir parçası olup namazın farzlarındandır.

Zelletü'l Kari (Okuyuş Hatası): Namazda kıraatı ifâ ederken Kur'ân'ın bir kelimesini dahi anlamı bozacak şekilde kasden değiştirilmesi hâlinde namaz bozulur. Kasıtsız olduğunda lafız Kur'ân lafızlarından değilse yine namaz bozulur. Fahiş hata yapsa, dönüp düzgün şekilde okursa namaz caiz olur. Şâfiii ve Hanbelîlere göre Fatiha dışındaki okuyuşlarda kasıtlı olmamak şartıyla meydana gelen hata sebebiyle namaz bozulmaz.

4. Rukû: Kıyamdan sonra elleri dizlere koyarak eğilmek ve **"sübhane rabbiyel azim"** diyecek kadar hareketsiz olarak durmaktır. Sırt ve baş düz bir şekilde bir süre beklemek, rukudan doğrulup secdeye varmadan önce bir süre kıyam vaziyetinde beklemek tadili erkanın bir parçası olduğundan Hanefîlere göre vacib, diğer mezheplere göre farzdır.

5. Secde: İtaat, eğilmek anlamlarına gelir. Hadis-i şerifte **"Secde, kulun Rabb'ine en yakın olduğu andır."**[34] buyurulmak-

34 Müslim, Salat, 215.

tadır. Peygamberimiz secdenin nasıl yapılacağıyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: **"Yedi kemik üzerine secde etmekle emrolundum: Bunlar; alın, iki el, iki diz ve iki ayağın parmak uçlarıdır."**[35] Rükûdan sonra secdeye gidip **"subhane rabbiye'l-a'lâ"** diyecek kadar durmak farzdır.

Namazda secde yaparken alın ile burnu yere koymak gereklidir.

6. Ka'de-i Ahîre (Son Oturuş): Namazın sonunda "Tahiyyat duasını" okuyacak kadar bir süre (teşehhüd miktarı) oturup beklemek namazın farzlarındandır.

Ta'dîl-i erkân: Rükunları düzgün, yerli yerinde ve düzenli yapmak, hareketlerde tam bir sükûnet sağlamaktır. Özellikle rükuda, rükudan doğrulmada, secdede ve iki secde arasındaki oturuşta söz konusu olur. Bunlar Hanefîlerde kuvvetli görüşe göre vaciptir. Diğer mezheplerde farzdır. İmam Ebû Yusuf ile Şafiî, Malikî ve Hanbelî mezheplerine göre ta'dîl-i erkân farzdır.

Namazın vacipleri ve sünnetleri
Namazın Vacipleri:

1. Namaza "Allahu Ekber" sözü ile başlamak.
2. Fatiha suresini her rekâtta okumak. Şafiî mezhebine göre farzdır.
3. Farz namazların ilk iki rekâtında, vitir ve nafile namazların her rekâtında Fatihadan sonra en az bir satır uzunluğunda sure veya ayet okumak. Fatiha'yı bu sure veya ayetlerden önce okumak.
4. Cemaatle kılınan namazlarda imamın sabah, akşam, yatsı, cuma ve bayram namazlarının birinci ve ikinci rekâtlarında, teravih namazı ile Ramazan'da teravihten sonra kılınan vitir namazının her rekâtında Fatiha ve sureyi açıktan okuması, öğle ve ikindi namazlarının bütün rekâtlarıyla, akşam namazının üçüncü, yatsı namazının son iki rekâtında kıraati gizli okuması. Cemaatin kıraat yapmaması. Münferid namaz kılanın gündüz kılacağı namazlarda kıraati gizli okuması.
5. Ta'dîl-i erkâna riayet etmek. Ta'dîl-i erkân, namazın rükünlerini yaparken hareketlerde tam bir sükûnet sağlamaktır. Mesela; rukûdan kıyama doğrulurken vücut dimdik bir hâle gelmeli, sükûnet bulmalı, en az bir kere; "Sübhânellâhi'l-azıym" diyecek kadar ayakta durup daha sonra secdeye varmalı iki secde arasında da bu şekilde durmalıdır. İmam Ebû Yusuf ile Şafiî, Malikî ve Hanbelî mezheplerine göre ta'dîl-i erkân farzdır.

35 Buharî, Ezan, 133-134

6. İki secdeyi birbiri ardınca yapmak ve secdede alın ile beraber burnu da yere koymak.
7. Secde ayeti okursa namaz içinde secde etmek. Namazda secde ayeti okuduktan sonra aynı rekâtte kıraate devam edilecekse hemen direkt secdeye gidilir, tekrar ayağa kalkılarak kalan yerden kıraat tamamlanır. Secde ayeti kıraatin sonunda okunursa ayıca secde yapmaya gerek yoktur.
8. Oturuşlarda ettehıyyêtü duâsını okumak.
9. Birinci oturuşta teşehhüd miktarı yani ettehıyyetü okuyacak kadar beklemek. Üç veya dört rekâtli namazlarda birinci oturuşta ettehıyyêtü duâsını okuduktan sonra gecikmeden üçüncü rekâte kalkmak.
10. Namazın sonunda selam vermek.
11. Namazda yanılırsa sehiv secdesi yapmak.
12. Vitir namazında intikal (Kunut) tekbiri almak ve Kunutduâsını okumak.
13. Bayram namazlarına özel ilave tekbirleri almak

Namazın vaciplerini kasten terk etmek namazı bozar. Fakat unutarak terk etmek veya geciktirmek “sehiv secdesi” (yanılma secdesi) yapmayı gerektirir.

“Namazın vaciplerini kasten terk etmek namazı bozar. Fakat unutarak terk etmek veya geciktrmek “sehiv secdesi” (yanılma secdesi) yapmayı gerektirir.”

Namazın sünnetleri:

1. Beş vakit namaz ve Cuma namazı için ezan ve kamet getirmek.
2. Tekbirlerde erkekler için ellerin kulak memesine, kadınlar için ise omuz hizasına kadar kaldırılması (Şafiîlerde erkeklerin ellerini omuz hizasına kaldırması yeterlidir); eller kaldırılırken parmakların tabiî olarak açılması; bu durumda ellerin içinin veya yanının kıbleye çevrilmesi.
3. Cemaatin tekbirinin imamın tekbirine yakın olması.
4. Erkeklerin sağ elin baş ve serçe parmaklarıyla sol bileği kavrayarak diğer parmakları sol el bileği üzerine koyup göbek hizasında bağlaması; kadınların ise sağ eli solun üzerine koyarak göğüs üzerinde tutmaları.
5. Fatihanın sonunda hafif sesle âmin demek. Cehrî namaz kılınırken “Sübhâneke”, “Eûzü-Besmele” ve “âmîn”i içinden okumak.
6. Sabah ve öğle namazlarında Fatiha’dan sonra uzunca, akşam namazında ise kısa sure okumak.
7. Rukûya varırken “Allahu ekber” demek.
8. Rükûda erkeklerin açık parmaklarla dizleri kavraması; kadınların ise bitiştirmeleri.
9. Rükû ve secdede okunan duaları en az üçer kere söylemek.
10. Rükûda erkeklerin dizlerini kırmadan sırtları düz olacak şekilde inciklerini dik tutmaları; kadınların ise dizlerini hafifçe kırarak sırtlarının yukarıya doğru hafif meyilli bulunması.

Erkekler secdede iken dikkat etmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır.

11. Kavme yapmak yani rükudan sonra doğrulmak, imamın rükûdan kalkarken "semiallahü limen hamideh" sözünü, tekbirleri, namaz sonunda selamı açıktan söylemesi, rükûdan kalkarken cemaatın "Rabbenâ ve leke'l-hamd" sözlerini gizlice söylemeleri; tekbirleri ve selamı gizlice edâ etmeleri.
12. Secdeye giderken sırasıyla dizleri, elleri, yüzü yere koymak, kalkarken de sırasıyla yüzü, elleri ve dizleri yerden kaldırmak.
13. Secdelerde yüzünü iki elleri arasına almak, elleri yüzün hizasında bulundurmak, ellerin dört parmağını birbirine bitiştirmek, eli kıbleye çevirmek ve yere yapıştırmak.
14. Erkeklerin secdede karnını uyluklarından, dirseklerini yanlarından ve kollarını yerden uzak tutması. Kadınların ise kollarını yerde ve vücuduna yakın tutması.
15. Celse yapmak. (İki secde arasında oturmak.)
16. Kâde'de erkeklerin iftiraş oturuşu yapması (sağ ayaklarını dikip parmakları kıbleye döndürerek, sol ayak üzerine oturması), kadınların ise teverrük oturuşu yapması (her iki ayağını sağa yatırıp parmak uçlarını kıble istikâmetine çevirerek kalçaları üzerine oturmaları).
17. Kâde'lerde ellerin kıbleye karşı konularak dizlerin üzerinde tutulması.
18. Teşehhüdlerde "Lâ ilâhe" denilirken sağ elin şehadet parmağının kaldırılması, "illallah" derken indirilmesi.
19. Farzların, vitrin, müekked sünnetlerin son kâdelerinde, gayrı müekked sünnetler ile nafile namazların her kâdesinde Tahiyyat'tan sonra Salli ve Barik dualarını okumak; bundan sonra da "Rabbena" veya benzeri bir duayı okumak.
20. Selam verirken başını evvela sağa sonra sola çevirmek. Selamda "Esselêmüaleyküm ve rahmetüllâh" demek.
21. Namazda yerine göre sütre kullanmak.

Namazın sünnetlerine uymakla namaz tamamlanmış olur. Bunların terki namaz sevabının azalmasına sebep olur.

Tahiyyat Duası

اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ. اَلسَّلاَمُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِىُّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ. اَلسَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلٰى عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِينَ. اَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

"Bütün (mübarek olan) tâzimler, övgüler, mülkler, kavlî, bedenî ve mali ibadetler Allah'a mahsustur. Ey Nebî! Sana selam olsun, Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun. Selam bize ve Allah'ın sâlih kullarına olsun. Kesin olarak bilir ve yemin ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve şehâdet ederim ki Hz. Muhammed Allah'ın kulu ve resûlüdür."

(Buhârî, Ezân, 148, 150; Müslim, Salât, 55)

Namazda, huzur, sükûnet ve haşyet içinde bulunmak, güzel bir kıyafetle namaz kılmak, kıyamda secde yerine; rükû'da ayakların ucuna; secdede burnun ucuna; oturuşlarda kucağa ve selamda da sağ ve sol omuz başlarına bakmak, ilk rekâtte okunan kıraatin ikinci rekâtten fazla olması, kavme durumunda elleri yana salmak, secdeden kalkarken elleriyle yere dayanmadan kalkmak, namazda esnemeyi gidermeye çalışmak müstehaptır.

Sünnetlere ve müstehaplara riayet edildiğinde namaz, Peygamber *-aleyhisselam-'ın tarif ettiği gibi kılınmış olur. Farzları, sünnet ve müstehaplarıyle* destekleme hâlinde namaz, mükemmel bir ibadet hâlini alır.

Namazda Mekruh Olan Davranışlar:

1. Namazı uygun olmayan bir yerde kılmak mekruhtur. Namazı yol üzerinde, hamam içinde, mezarlıkta (namaz için ayrılan yer hariç) hayvan kesilen yerde, sahibinin rızası olmayan yerde kılmak, ateşe karşı namaz kılmak, bir canlının resmi üzerine secde etmek ve önünde canlı resim bulunduğu hâlde namaz kılmak mekruhtur.
2. Başkasının yanına çıkamayacağı bir elbise ile namaz kılmak mekruhtur.
3. Sünnetlerine dikkat edilmeden kılınan namazlar mekruhtur.
4. Namazın şekil şartlarına dikkat etmemek mekruhtur. Mesela bir yere dayanarak namaz kılmak, erkeklerin secdede kolları yere koyması gibi namazın şekil şartlarına uymayan davranışlar mekruh sayılmıştır.
5. Namazda huşûyu azaltan düşünce ve hareketler mekruhtur. Tuvalet için sıkıştığı sırada, sofra hazırken namaz kılmak, namazda beden veya elbise ile oynamak, boynunu çevirerek bakmak, gözlerini yukarıya dikmek, gözleri yummak, işaretle selam almak, secde yerini düzeltmek, kıl koparmak, esnemek mekruhtur.
6. Kıraatin sıralamasında hata yapmak mekruhtur: İkinci rekâtta, birinci rekâtta okuduğu sure veya ayetten, Kur'an'daki sıraya göre bir önceki sure veya ayeti okumak, İkinci rekâtta, birinci rekâtta okuduğu surenin arkasındaki sureyi atlayarak okumak mekruhtur. (Fakat iki veya daha fazla sure atlamak mekruh değildir) İkinci rekâtı, birinciden üç veya daha fazla ayet okuyarak uzatmak, kıraati nafile namazların her çeşidinin ikinci rekâtında, vitir namazının da ikinci rekâtında birinci rekâtlardan daha uzun tutmak mekruhtur. Farz namazlarda ezberinde başka sure varken bir sureyi bilerek iki rekâtta da okumak mekruhtur.
7. Namazı insanların önünden geçebileceği bir yerde kılmak, önünden geçilmesi muhtemel hâllerde de sütre kullanmamak mekruhtur.
8. Saf arasında yer varken münferit namaza durmak mekruhtur.

Secdede ayağı yerden kaldırmak namazı bozan durumlardan biridir.

Namazı Bozan Durumlar:

İbadetlerin yerine getirilmesinde bilinçli olmak ve ciddiyet önemlidir. Namaz içerisinde yapılan bazı davranışlar veya isteğimiz dışında gerçekleşen bazı durumlar namazı bozar. Bozulan namazın yeniden kılınması gerekir. Bu nedenle namazı bozacak davranışlardan kaçınmalıyız. Namazı bozan davranışlar şunlardır:

1. Namazın farzlarında bir eksikliğin ortaya çıkması namazı bozar. Namazda abdestin bozulması, üzerinde namaza mâni bir pislik bulunmak, örtünmesi gereken yerin üç tesbih miktarı açık kalması, sabah namazını kılarken güneşin doğması, kıbleden göğsü çevirmek gibi. Namaz esnâsında özürlerin ortadan kalkması ile de namaz bozulur. Teyemmümle namaz kılanın suyu görmesi, mesh müddetinin sona ermesi gibi.
2. Namazda konuşmak, namazla ilgisi olmayan bir söz söylemek namazı bozar.
3. Namazda gülmek namazı bozar. (Namazda iken yanındakinin işiteceği şekilde sesli gülmek Hanefî mezhebine göre hem namazı hem abdesti bozar. Şafiî mezhebine göre sadece namazı bozar.)
4. Namaz esnasında birine selam vermek, başkasının verdiği selamı almak, birisine cevap niteliğinde bir ayet kadar okumak, dua âdâbına uygun olmayan bir şekilde dünya ile ilgili dua etmek namazı bozar.
5. Dışarıdan bakıldığında namazda olmadığı izlenimini verebilecek aşırılıkta el, kol ve beden hareketi yapmak namazı bozar. Namaz sırasında namaza ait olmayan bir iş yapmaya "amel-i kesîr" denir ki anlamı, çok iş demektir. El kol işareti yapmak, yürümek namazı bozar. (Öndeki safı doldurmak için adım atmak namazı bozmaz.)
6. Namaz esnasında uyumak veya bayılmak, namazı bozar.
7. Namazda, Kur'an'ı, anlamı bozulacak şekilde yanlış okumak namazı bozar. Manası değişecek şekilde Kur'ân'ı yanlış okumak namazı bozar ki buna: "zelletü'l-kârî" denir. Anlamı: "Okuyanın sürçmesi" yani yanlış okuması demektir. Kur'ân, kasten yanlış okunur ve bununla mana değişirse namaz bozulur. Ayrıca bir kelime yanlışlıkla ağızdan çıksa o kelime de Kur'ân'da yer almıyorsa namaz bozulmuş olur.
8. İmama uymuş olan kimsenin bir rükünde imamı geçmesi namazını bozar. İmamdan önce rukûya varmak ve secdeden başını kaldırmak gibi.
9. Secdede iken her iki ayağı birden yerden kaldırmak Hanefî mezhebine göre namazı bozan bir davranıştır..
10. Cemaatle kılınan namazda erkeğin yanında veya önünde bir kadının durması erkeğin namazını bozar. Buna "muhazât-ı nisa" denir. Erkeğin namazının bozulması için namazın rukûlu ve secdeli bir namaz olması, erkek ve kadın ikisinin de aynı namazı beraber kılması ve perde olmadan bir mekânda bulunması gerekir, erkeğin mahremi olması durumu değiştirmez.

Sehiv ve Tilavet Secdesi

Sehiv secdesi: Sehiv secdesi yapılması gereken durumlarda selam verildikten sonra sehiv secdesi yapmak Hanefîlerde vacip diğer mezheplerde sünnettir. Sehiv secdesi namazın farzlarının geciktirilmesi vaciplerin ise geciktirilmesi ve terk edilmesi sebebiyle gerekir. Sehiv secdesi yapması gereken kişi tek başına namaz kılıyorsa Tahiyyatı okuduktan sonra sağ ve sol tarafına ya da sadece sağ tarafına selam verip hemen peşpeşe iki secde yapar ve tekrar Tahiyyat ve Salli Barik dualarını okur. Önce sağ tarafına sonra da sol tarafına selam verir.

Secdede en az üç defa "Sübhâne rabbiyel A'la" deriz. Anlamı; Yüce olan Rabbimi her türlü noksanlıktan tenzih ederim' demektir.

Sehiv secdesi yapması gereken kişi, bunu unutarak selam verse, daha sonra sehiv secdesi yapması gerektiğini hatırlasa, selam verdikten sonra namazı bozan şeylerden birini yapmadığı müddetçe sehiv secdesi yapabilir.

Namazın sünnetlerini terk etmek mekruh olmakla birlikte sehiv secdesine gerek yoktur. Hanefîlerin dışındaki mezheplerde sehiv secdesi sünnettir.

Secdede en az üç defa "Sübhâne rabbiyel A'la" deriz. Anlamı; Yüce olan Rabbimi her türlü noksanlıktan tenzih ederim' demektir.

KARŞILAŞTIRALIM

	Yapılışı	Zamanı
Tilavet Secdesi	....	....
Sehiv Secdesi	....	....
Şükür Secdesi	....	....

Tilavet Secdesi: Tilavet okumak demektir. Tilavet secdesi de "okuma secdesi" anlamınadır. Kur'an'daki 14 secde ayetinden birisini okumak veya duymakla mükellef tarafından yapılması vâcib olan secdeye denir. Tilavet secdesi yapacak kişinin abdestli, üstünün başının temiz ve avret yerlerininde örtülü olması şarttır. Bir mecliste secde ayetinin birden fazla tekrarlanması hâlinde bir tilâvet secdesi yeterlidir. Birkaç secdenin bulunduğu çeşitli ayetleri okuyan kimsenin, meclis bir olsun farklı bulunsun, her bir ayet için ayrı bir tilâvet secdesi yapması vacib olur.

Secdeye varırken ve secdeden kalkarken Allahu ekber denilmesi ayrıca secdeden kalkıldığında

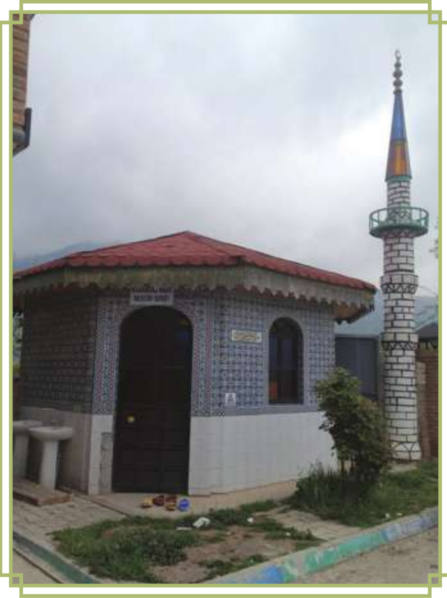
Seferilikte aslolan, kişinin yaklaşık olarak 90 km uzağa yolculuk etmesidir. Bu yolculuğu her türlü ulaşım aracı ile yapabilir.

"Semi'na ve ata'na gufrâneke Rabbena ve ileyke'l-masîr" "Senin bağışlamanı dilerim. Dönüş ancak sanadır." duasının okunması müstehaptır.

Şükür Secdesi: Sevindirici bir olay veya haber üzerine, bir musibetin, belânın def edilmesi üzerine Allaha karşı bir şükran, teşekkür duygusuyla yapılan secdedir. Bu secde müstehabtır. Namaz dışında uygun olan her vakitte yapılabilir. Peygamber *(s.a.v), sevindirici olaylar üzerine bunu yapmıştır. Ayrıca günahtan tevbe yapmak için, deprem ve felâket durumlarda Allah'a sığınmak için de secde yapmak müstehap kabul edilmiştir. Bu secdeler tilavet secdesi gibi yapılırlar.*

Özel Durumlarda Namaz

Seferîlik

Seferî olan kimse, mukîm bir imama uyarsa, namazını tam kılar.

Dînî bir terim olarak "seferîlik" belli bir mesafenin katedilmesidir. Bu mesafe yaya yürüyüşüyle üç gün üç gecelik bir mesafedir. Cumhurun (Şafiî, Malikî ve Hanbelîler) ictihadına göre ise, yaklaşık olarak 90 km'dir. Bu mesafeye yolculuk mesafesi denilmektedir.

Seferîlik, asli ikâmet yerinin meskenlerinin geride bırakılmasıyla başlar. Bir yerde 15 gün veya daha fazla ikâmet etmeye niyetlenilmesi yahut asli ikâmet yerine dönülmesiyle biter. Sadece vatan-ı süknâda ve yolculuk esnasında seferîlik hükümleri geçerlidir. 90 km.den az bir mesafeye yolculuk yapan kimse, dinen seferî olmadığı gibi, evinden çıkarken en az 90 kilometre uzağa gideceğine niyet etmeyen, fakat bu kadar veya daha fazla yol giden kimse de seferî sayılmaz. Vatan-ı aslide namazlar tam kılınır.

Yolculuk durumundaki sıkıntı, zorluk, yorgunluk ve yıpranma durumu dinimizce dikkate alınmış, bazı özel kolaylıklar getirilmiştir.

Seferî durumundaki kimse ayağındaki mestlere üç gün mesh edebilir.

Seferî olana Cuma namazı farz değildir. Ancak Cuma saatinde yolculuğa çıkmak iyi karşılanmamıştır. Cuma namazını kılarsa namazı geçerli olur. Seferî kişi Cuma namazını kılamadığı zaman öğle namazını kılmak zorundadır.

Seferî olan kimse dört rekâtlı farz namazları iki rekât kılar.

Üç rekât olan Akşam ve Vitir namazı olduğu gibi kılınır. Müekked sünnetler, gayrı müekked sünnet hâline gelir. Sünnet namazları -bir ictihada göre sabah ve akşamın sünnetleri hariç- kılmayabilir.

Seferî kimseye bayram namazları da vacib değildir. Fakat kılarsa namazı geçerli olur.

Namaz konusu dışında seferîlikle ilgili başka hükümler de bulunmaktadır. Mesela Ramazanda yolcu, orucunu tutmayıp erteleyebilir. Sonra kaza eder. Keza yolcuya kurban kesmek de vacib değildir.

Hanefî mezhebi, Hac'da Arafat ve Müzdelife dışında iki namazı cem etmeyi caiz görmez.

Hanefî mezhebine göre yolcunun, seferde, 4 rekât olan farz namazları 2 rekât kılması vaciptir. 4 rekât kılması mekruhtur. Malikî mezhebine göre, meşrû bir seferde 4 rekât farzları 2 kılmak sünnet, Şafiî ve Hanbelî mezhebine göre, meşrû seferde, 2 veya 4 kılmak caiz, iki rekât kılmayı tercih etmek evlâdır.

Hanefîlerde iki namazı cem etmek Hac'da Arafat ve Müzdelife dışında caiz değildir. Diğer mezhepler belli durumlarda caiz görür.

Seferî kimse, seferî olmayan mukîm bir imama uyarsa, namazı onunla beraber dört rekât kılar.

Seferîlikte durum müsait olmadığında nafile namazlar terk edilebilir.

Yolcuyken kazaya kalan dört rekâtlı farz namazlar ikâmet yerine dönülse bile iki rekât olarak kaza edilir.

Ayakta durarak namazı kılamayan kişi, oturarak kılabilir.

Hasta Olanların Namazı

Bu konuda bahsedilen hasta, ayakta namaz kılamayacak kadar bedenen rahatsız kişi veya ayakta namaz kılarsa hastalanacak, hastalığı artacak, hastalığının iyileşmesi uzayacak kimsedir. Ayakta durmaya gücü yetmeyen veya ayakta durması hâlinde hastalığının uzaması yahut da artmasından korkan bir hasta, oturduğu yerde rukû ve secdeleri yaparak namazını kılar. Oturarak namaz kılamayan, sırtüstü yatıp rukû ve secdeleri baş işareti ile yaparak namazını kılar. Çok yaşlı ve âciz olan hasta yan yatıp yüzünü kıbleye çevirerek veya sağ tarafına dönerek îma ile namaz kılar.

Geçmiş Namazların Kazası

Büluğa ermiş olan her Müslüman'ın namazları vaktinde kılması gerekir. Namazın vaktinde kılınmasına eda, vakti içinde eksik kılınan namazın yeniden kılınmasına iâde, vakit çıktıktan

sonra kılmaya ise kaza denir. Namaz, kaza edilmekle de yerine getirilmiş olur, fakat namazı bile bile vaktinden sonraya bırakmak büyük günahtır ve Cenab-ı Hak'tan af dilemek gereklidir.

Uyku, unutma, gaflet veya bir takım nedenlerle farz olan vakit namazları vaktinde kılamayan kişi, namazların kazasını kılabilir.

Kuran-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır: **"Şüphesiz ki namaz, müminler üzerine vakitleri belli bir farzdır".**[36] Rasûlullâh -sallâllâhü aleyhi ve sellem-'e: "Amellerin en fazîletlisi hangisidir?" diye sorulmuş, O da cevâben: ***"Vaktinde kılınan namaz"***[37] demiştir.

Namazı vaktinde kılmayanlar ağır bir şekilde Peygamberimiz tarafından şöyle uyarılmıştır: **"Kişi ile küfre düşmek arasında namazı terk etmek vardır"**[38]

Namazını unutarak veya uyanamayarak vaktinde kılamayan kişinin bunu en kısa zamanda kaza etmesi gerekir. Bir namaz, kaza edileceği zaman kazaya kaldığı hâl dikkate alınır. Buna göre yolculukta kılınmamış bir namaz her nerede kaza edilecek olursa olsun seferîlik hükümlerine uygun kılınır. Seferî durumda iken kazaya kalmış öğle, ikindi ve yatsı namazlarının farzı iki rekât olarak kaza edilir. Mukim iken kazaya kalmış bir namaz da her nerede kaza edilecek olursa olsun ikamet hâlinde kılındığı gibi kaza edilir.

Beş vakit namazın farzlarının kazası farzdır. Vitrin kazası ise Hanefî mezhebine göre vaciptir. Sabah namazının sünneti ve farzı o günün istivâ vaktine kadar kaza edilebilir. Öğle ve Cumanın ilk sünnetleri, farzlarının edasından sonra son sünnetlerinden önce veya sonra kılınabilir. Diğer sünnetlerin ise kazası gerekmez. Namazları kazaya kalan kişinin namazlarını kaza etmesi, nafile namaz kılmasından daha hayırlıdır. Hanefî mezhebine göre ise kaza namazı olanın, vakti belli nafile namazlar ile revâtip sünnetleri terk etmesi doğru karşılanmamıştır.

Uyku, unutma, gaflet veya meşru olmayan nedenlerle farz namazları zamanında edâ etmeyen kişi için iki durum vardır: Bu namazların sayısı 5 veya daha az ise o kişiye "tertip sahibi" denir. Huşûlu olarak namazlarını kılıp tertip sahibi olarak bu dünyadan ayrılan üzerinde Allah ve Rasûlünün zimmeti söz konusu olacak ve bu durum cennete girmeyi kolaylaştıracaktır. Eda edemediği namazların sayısı 6 veya daha çok ise, bu kişi tertip sahibi değildir.

Kaza için belli bir vakit yoktur. Namaz kılınmayan üç vakit dışında, namazlar her zaman kaza edilebilir. (Şâfiilere göre kaza namazları her vakit kılınabilir.)

36 Nisa, 103.
37 Buhârî, Mevâkîtü's-salât, 5
38 Müslim, iman 134; Ebu Davud, sünnet.

Kadınlara Mahsus Hâllerde Namaz

Kadınların fıtri ve fizyolojik yapılarından kaynaklanan özel durumlar, onlara bazı dinî muafiyet ve yükümlülükler getirmiştir. Kadınlara mahsus hâller denince hayız, nifas ve istihâze terimleriyle ifade edilen üç durum kastedilir. Bunlar yaratılışları gereği kadınlardan belirli yaşlar arasında ve belirli periyotlarla gelen hayız kanı, doğumdan sonra belirli bir süre gelen nifas (loğusalık) kanı, bu ikisi dışında kalan ve genelde bir hastalıktan kaynaklanan istihâze (özür) kanıdır. Bu üç durum, temizlik, namaz, oruç, Kur'an okuma, hac, cinsî münasebet, boşanma gibi birçok hükümle irtibatlı olduğundan fıkıh kitaplarında ele alınır ve ayrıntılı biçimde incelenir.

Hayız, bir nevi abdestsizlik hâli, yani hükmi kirlilik (hades) veya mazeret kabul edilir. Hayızlı kadının namaz kılmasının ve oruç tutmasının câiz ve sahih olmadığında, yani hayzın bu iki ibadetin ifasına engel bir mazeret sayıldığında fakihler görüş birliğindedir. Hayız süresince terkedilen namazların kaza edilmesinin gerekmediği, oruçların ise temizlendikten sonra tutulacağı hususlarında da görüş birliği vardır. Bu konuda Hz. Peygamber'in bilgi ve onayı dahilinde cereyan eden uygulamalar esas alınmıştır.[39]

YORUMLAYALIM

Hanımların özel hâllerinde neden ibadet yapamadıklarını arkadaşlarınızla yorumlayınız.

Hanefî mezhebine göre âdetin en az süresi 3, en uzun süresi 10 gündür. İki âdet arasında kalan en az temizlik süresi de 15 gündür. Şafiî mezhebinde ise hayzın en az süresi 1 gün, en çok 15 gündür.

Nifas, yani loğusalık, fıkıh dilinde doğumdan sonra gelen kan veya bu durumun sebep olduğu hükmi kirlilik (hades) hâlinin adıdır. Böyle kadına da loğusa tabir edilir. Hanefî ve Hanbelîler nifasın en uzun süresinin 40, Mâlikî ve Şafiîler ise 60 gün olduğu görüşündedir. Bu süreler tamamlanmadan da nifas kanı kesilebilir. O zaman fiilî durum esas alınır ve kanın kesilmesiyle nifas hâli dinen sona ermiş sayılır.

Kadınların hayız hâli ile ilgili dinî hükümler nifas için de geçerlidir. Nifas hâlinde kadınlara ibadetler konusunda muafiyet tanınır. Namaz kılamaz, oruç tutamaz, Mushaf'ı eline alamaz, Kur'an okuyamaz, mescide giremez, Kâbe'yi tavaf edemez, cinsel ilişkide bulunamaz. Bu sürede terkettiği namazları kaza etmez, fakat tutamadığı farz ve vacip oruçları sonradan kaza eder. Nifas hâli sona eren kadının gusletmesi gerekir. Gusletmedikçe belirtilen ibadetleri eda edemez.

İstihâze (özür kanı), rahim içi damarlardan hayız ve nifas hâli dışında ve bir hastalık veya yapısal bozukluk sebebiyle gelen kana denilir. Diğer bir ifadeyle istihâze, kadının âdet ve loğusalık dışın-

39 Bk.Buhârî, Hayız, 20; Müslim, Hayız, 69; Ebû Dâvûd, Tahâret, 105.

daki kanamalarının genel adıdır. Fakihlerin, hayız ve nifasın âzami sürelerini belirleme çabalarının bir amacı da hayız ve nifas kanı ile istihâze kanını birbirinden ayırt etme konusunda kadınlara genel ve pratik bir ölçü vermektir. Bu konuda her bir kadının kendi tecrübe ve kanaatinin de önemli olduğunu, nihai olarak da tıp biliminin tesbitlerinin ölçü alınması gerektiğini belirtmek gerekir.

İstihâze kanı, dinmeyen burun kanaması, tutulamayan idrar veya bir yaradan sürekli kan akması gibi sadece abdesti bozan bir özür (mazeret) hâlidir. Bu durumdaki kadın gerekli maddi-bedenî temizliği yapar, tedbirleri alır ve özürlü kimselere tanınan ruhsat ve muafiyetleri kullanarak her bir namaz vakti için ayrı ayrı abdest alıp ibadetlerini eda eder. Alınan bu abdestle o vakit içindeki bütün farz, vacip ve nafile, eda ve kaza namazları kılabilir. Şâfiî ve Mâlikîler'e göre her bir farz namaz için ayrıca abdest almak gerekir.